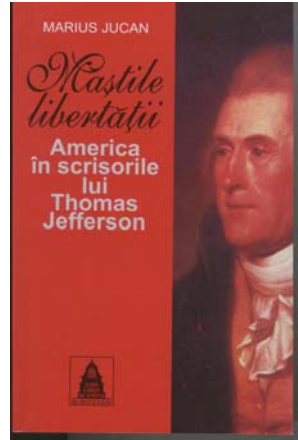

SERGIU MIȘCOIU

**MARIUS JUCAN, MĂȘTILE LIBERTĂȚII:
AMERICA ÎN SCRISORILE LUI THOMAS
JEFFERSON (CLUJ: CASA CĂRȚII DE ȘTIINȚĂ,
2007)**

**FREEDOM'S MASKS. AMERICA SEEN
THROUGH THE LETTERS OF THOMAS
JEFFERSON**

Încercările asupra operei lui Thomas Jefferson au fost, fără îndoială, numeroase și multidisciplinare. De-a lungul timpului, ideile și activitatea politică a lui Jefferson au fost analizate din perspective filosofice, istorice, sociologice, politologice, literare sau antropologice. Din acest amplu evantai investigativ, cartea lui Marius Jucan se desprinde ca o contribuție inedită, mai ales prin modul de problematizare. Într-un anumit sens, putem considera că lucrarea lui Marius Jucan este circumscrisă unui efort invers față de efortul cu care literatura de specialitate ne obișnuise. Astfel, autorul ne propune nu să îl înțelegem pe Jefferson plasându-l în contextul temporal și spațial al Americii sfârșitului de secol XVIII, ci, mai degrabă, să înțelegem America perioadei respective, așa cum aceasta era văzută de către Thomas Jefferson. Demersul lui Marius Jucan se justifică prin aceea că, de fapt, America de la finele Secolului Luminilor era un amplu șantier, iar unul dintre iscuții ingineri ai acestuia era tocmai Thomas Jefferson. De aceea, într-o anumită măsură (ce-i drept, temperată de auto-controlul care l-a caracterizat întotdeauna pe Jefferson), putem spune că ceea ce „vedea” acesta era ceea ce devenea America. Așadar, în acest sens, este rezonabil să credem că lucrarea privește mai întâi America și mai apoi personalitatea lui Jefferson.

Totuși, Marius Jucan operează și o analiză pertinentă asupra biografiei lui Jefferson, de la construcția sa intelectuală – eminentamente iluministă – la apogeul său politic – consumat în calitatea sa de prim Președinte al Statelor

Sergiu Mișcoiu,
Ph.D., Lecturer of
Political Science at
Faculty of European
Studies, Babes-Bolyai
University, Cluj,
Romania. Author of the
books: *Nation Formation. A Social Constructivist
Theory* (2006), *Le Front
National et ses
répercussions sur
l'échiquier politique
français* (2005); co-editor
of *Perceptions and
attitudes of students from
Babes-Bolyai University
Concerning the European
Union* (2007), *Issues of
Democratic Consolidation
in Romania* (2004).

Key Words:
America, Politics,
Presidency, Congress,
Freedom, Rights,
Conservatism,
Liberalism, Modernity,
Illuminist philosophy

Unite. Autorul depășește cu succes dilema alegerii dintre determinism și auto-construcție în ceea ce privește explicarea devenirii lui Thomas Jefferson, făcând diferența între, pe de o parte, elementele bagajului educațional „care i-au fost date” și, pe de altă parte, cunoștințele și valorile exterioare asumate și internalizate de către acesta. Individul Jefferson ne este înfățișat în întreaga sa complexitate – de „prizonier” al gândirii iluministe, dar și de arhitect al unui eșafodaj instituțional care și-a dovedit, peste secole, coerența și temeinicia.

Experiența franceză a lui Jefferson primește o atenție specială din partea autorului. Aceasta se datorează tocmai dorinței lui Marius Jucan de a înțelege și de a ne explica sursele echilibrului pe care Jefferson l-a realizat între imperativul fondării politice a națiunii și necesitatea conservării identității spirituale și intelectuale a acesteia. Ca și pentru Edmund Burke, Revoluția franceză reprezintă pentru Thomas Jefferson o lecție pilduitoare atât despre modul în care o schimbare socio-politică poate să triumfe, cât, mai ales, despre cât de necesară este evitarea ruperii complete a legăturii cu trecutul. Marius Jucan sesizează, în mod judicios, preocuparea neîntreruptă a lui Jefferson pentru fundamentarea statului federal american atât pe ideea de libertate, cât și pe cea de auto-control, pe principiul reprezentării, dar și pe cel al majorității, pe ideea toleranței religioase, dar și pe cea a neutralității religioase a spațiului public.

Realizarea unei „hagiografii moderne” nu este însă în intențiile autorului. Departate de a-l sanctifica pe Jefferson, Marius Jucan reușește să ne prezinte în mod sintetic principalele controverse legate de rolul și de ideile acestuia. În centrul acestor controverse se regăsește cea asupra raporturilor lui Jefferson cu instituția sclaviei. Pe scurt, dacă Jefferson se împotriva în mod funciar sclaviei, de ce nu a militat pentru abrogarea acesteia și, mai mult, de ce avea el însuși sclavi negri care munceau pe plantația sa? Răspunsurile la această întrebare nu pot fi date decât prin intermediul unui demers de tipul celui efectuat de Marius Jucan – un demers care redă o societate, cu toate transformările sale fundamentale, așa cum este aceasta văzută și proiectată de unul dintre actorii săi principali. Astfel, putem înțelege de ce iluministul Jefferson rămâne atașat ideii inegalității raselor și de ce politicianul federalist și democrat Jefferson nu înțelege să abroge servitutea negrilor, punând unitatea construcției unei societăți noi înaintea drepturilor omului.

Poate că cel mai important avantaj oferit de lecturarea cărții lui Marius Jucan este cel conferit de evidențierea punctelor de vedere relevante care privesc subiectele gândirii politice din perioada jeffersoniană. Bunăoară, atunci când evidențiază rolul naturalului în proiectarea ideatică a sistemului de valori politice și instituționale, Marius Jucan ne prezintă, sintetic, dezbateră iluministă privind existența și rolul drepturilor naturale, făcând o adevărată incursiune în ideile lui Thomas Hobbes, John Locke, Edmund Burke, Jean-Jacques Rousseau și Alexis de Tocqueville. Reușim astfel nu numai să ne explicăm de ce Thomas Jefferson

proiectează relațiile dintre omul și societatea tinerei Americii într-un anumit fel, ci și să înțelegem care sunt bazele teoretice ale diferențelor practice fundamentale dintre modelul american și modelele europene.

Pe de altă parte, tocmai acest apetit pentru „divagare” și „filosofare” poate trece drept unul din punctele slabe ale cărții lui Marius Jucan. Cititorul puțin interesat de geneza culturală a ideilor politice ar putea să se simtă stingher sub un adevărat asediu de concepte și autori citați, de idei motoare și de procese descrise, spre exemplu, de anumite subdiscipline ale antropologiei. Nu este însă mai puțin adevărat că lucrarea de față nu se adresează „celui mai larg public” și nici unui public care dorește să afle doar cine a fost și ce a făcut Thomas Jefferson. Cartea își propune mai degrabă să ne ajute să descoperim ceea ce se află în spatele unor „măști ale libertății”, și acest lucru trece în mod necesar și prin fundamentarea culturală a ideilor și acțiunilor politice.

Marius Jucan caută să înțeleagă, prin intermediul studiului însemnărilor și epistolelor lui Jefferson, de ce America a reușit să fie ceea a fost și, totodată, de ce nu a reușit să se desprindă, la începutul secolului al XIX-lea, decât în mod anevoios și treptat, de statutul său de fostă mare colonie a imperiului britanic. Lectura cărții lui Marius Jucan ne permite să conchidem că exerciții asemănătoare privind însemnările altor pionieri ai Americii – Washington, Madison, Hamilton sau Jay – ar fi, la rândul lor, binevenite.